

บทความวิจัย

วิวัฒนาการการสอนศาสนาที่บูรณาการคติชนนิเวศพื้นถิ่น
ในโรงเรียนพหุวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่

Revolutionary Teaching Religion Integrated Indigenous Ecofolklore
in Multicultural Schools of Chiang Mai Province

กฤติภัทร สระทองขุน¹ ชรินทร์ มั่งคั่ง^{2*} และ วรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร³

Kittiphat Srathongchun¹, Charin Mangkhang^{2*} and Varintorn Siripongnapat³

¹ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

^{2,3} คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

¹Faculty of Humanities, Chiang Mai University, Chiang Mai Province

^{2,3}Faculty of Education, Chiang Mai University, Chiang Mai Province

*Email: charin.mangkhang@cmu.ac.th

Received 18 October 2024; Revised 29 December 2024; Accepted 29 December 2024

Abstract

The objectives of this article were to 1) analyze the revolution of teaching religion, morality and ethics in lower secondary education curriculum; 2) study the context of teaching religion in schools with cultural diversity in Chiang Mai Province; and 3) propose the religious teaching approach that integrates local folklore into the education system. This research used qualitative research methods, collecting data through in-depth interviews and document analysis. The sample group consisted of 9 religious education teachers and 9 lower secondary school students, totaling 18 participants. The research instruments were document analysis and interview forms. The results found that 1) The Thai basic education curriculum has been continuously developed to respond to social, economic, and cultural changes, emphasizing diverse and flexible learning. Teachers play an important role in effectively implementing the curriculum. Religious teaching focuses on fostering morality, ethics, and values that are appropriate for the era. 2) Schools in Chiang Mai are open to learning about different religions. Teachers and students have open-minded attitudes and accept religious diversity. Comparative learning is an effective way to enhance understanding and respect for each other. Religious learning plays an important role in building social skills for peaceful coexistence. 3) Integrating local folklore into religious teaching can be done through stories, folk tales, or exploring important religious sites in the community. In addition, creative learning media using multimedia should be developed and promoted cooperation between schools and communities to introduce curriculum that is consistent with local values.

Evaluation should focus on understanding the use of local folklore in daily life and the development of moral skills.

Keywords: Religious religion; Ecofolklore; Multicultural school

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์พัฒนาการการเรียนการสอนศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรมในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 2) ศึกษาบริบทของการจัดการเรียนการสอนศาสนาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ และ 3) เสนอแนวทางการสอนศาสนาที่บูรณาการคติชนพื้นถิ่นเข้าสู่ระบบการศึกษา การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกและการวิเคราะห์เอกสาร กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยประกอบด้วยครูผู้สอนวิชาศาสนา จำนวน 9 คน และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 9 คน รวมทั้งสิ้น 18 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ การวิเคราะห์เอกสาร และแบบสัมภาษณ์ จากผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม โดยเน้นการเรียนรู้ที่หลากหลายและยืดหยุ่น ครูมีบทบาทสำคัญในการนำหลักสูตรไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ การสอนศาสนาเน้นการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่เหมาะสมกับยุคสมัย 2) โรงเรียนในเชียงใหม่มีการเปิดกว้างในการเรียนรู้เกี่ยวกับศาสนาต่าง ๆ ครูและนักเรียนมีทัศนคติที่เปิดใจและยอมรับความหลากหลายทางศาสนา การเรียนรู้แบบเปรียบเทียบความเชื่อเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างความเข้าใจและเคารพซึ่งกันและกัน การเรียนรู้ศาสนาที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างทักษะทางสังคมสำหรับการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข 3) การบูรณาการคติชนพื้นถิ่นในการเรียนการสอนศาสนาสามารถทำได้ผ่านเรื่องเล่า นิทานพื้นบ้าน หรือการสำรวจสถานที่สำคัญทางศาสนาในชุมชน นอกจากนี้ ควรพัฒนาสื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่สัมผัสได้และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนเพื่อนำหลักสูตรที่สอดคล้องกับค่านิยมท้องถิ่น การวัดผลควรเน้นความเข้าใจในการใช้คติชนพื้นถิ่นในชีวิตประจำวันและการพัฒนาทักษะทางศีลธรรม

คำสำคัญ: ศาสนาวิวรรณ์; คติชนนิเวศพื้นถิ่น; โรงเรียนพหุวัฒนธรรม

บทนำ

ในยุคปัจจุบันที่โลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและซับซ้อน ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและศาสนาได้กลายเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องให้ความสนใจในกระบวนการทางการศึกษาศาสนาทำหน้าที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและสร้างเสถียรภาพให้กับสังคม นอกจากนี้ยังเน้นว่าความแตกต่างทางศาสนานั้นสามารถสร้างความเข้าใจและความเคารพซึ่งกันและกันในระดับสากลได้ โดยการเข้าใจในเป้าหมายของแต่ละศาสนาที่มุ่งหวังให้มนุษย์เป็นคนดีและมีความสุข (Prabnok, 2015) นอกจากนี้ ในยุคปัจจุบัน ศาสนาต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ซับซ้อนมากขึ้น เนื่องจากอิทธิพลจากความหลากหลายของความเชื่อและการเชื่อมต่อทางวัฒนธรรมในโลกที่กว้างขึ้น ยังชี้ให้เห็นว่าศาสนาในฐานะองค์การทางสังคมต้องปรับตัวต่อสภาพการณ์ที่เปลี่ยนไปตามความเป็นโลกาภิวัตน์ ซึ่งทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายของความคิดและวัฒนธรรมจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในประเทศไทยที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และศาสนา เช่น จังหวัดเชียงใหม่เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของพื้นที่ที่มีการผสมผสานทางวัฒนธรรมและศาสนาที่หลากหลาย ซึ่งเป็นผลมาจากประวัติศาสตร์อันยาวนานของการเคลื่อนย้ายประชากรและการตั้งถิ่นฐานของชุมชนที่มีภูมิหลังทางวัฒนธรรมและศาสนาที่แตกต่างกัน (Ratchawat, 2019) ในบริบท

นี้ โรงเรียนพหุวัฒนธรรมซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจและส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างนักเรียนที่มาจากรากฐานที่แตกต่างกัน การสอนศาสนามีความสำคัญและเชื่อมโยงกับสังคมไทยมาตั้งแต่โบราณ โดยเฉพาะศาสนาพุทธ ซึ่งถูกเน้นในการสร้างความมั่นคงและการรวมกลุ่มของสังคม ผ่านการปลูกฝังค่านิยมหลักที่เกี่ยวข้องกับชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ในระบบการศึกษา ปัจจุบันหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยมีการบรรจุเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับศาสนา โดยเน้นการสอนศาสนาพุทธเป็นหลัก ขณะที่ศาสนาอื่น ๆ เช่น อิสลาม และคริสต์ถูกสอนในระดับที่น้อยกว่ามาก แม้ประเทศไทยยอมรับความหลากหลายทางศาสนาและให้สิทธิในการนับถือศาสนาอย่างเสรี แต่การศึกษาศาสนาในโรงเรียนรัฐบาลมักเน้นศาสนาพุทธเป็นหลัก ทำให้การปฏิบัติทางศาสนาของศาสนาอื่น ๆ ถูกมองข้ามหรือไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม การสอนศาสนาในโรงเรียนถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่ามีลักษณะของการส่งเสริมความเชื่อศาสนาพุทธแบบเคร่งครัด ขาดการยอมรับและเข้าใจความหลากหลายทางศาสนา ซึ่งอาจนำไปสู่ความตึงเครียดและความไม่เข้าใจระหว่างศาสนาในสังคมไทย (Ahn, 2021)

การสอนศาสนาในโรงเรียนพหุวัฒนธรรมจึงเป็นความท้าทายที่สำคัญ เนื่องจากไม่เพียงแต่จะต้องส่งเสริมความรู้และความเข้าใจในศาสนาที่ตนเองนับถือ แต่ยังต้องสร้างสภาพแวดล้อมที่เคารพและยอมรับในความหลากหลายทางศาสนา และวัฒนธรรมของผู้อื่นด้วย (Chaisawas et al., 2024) อย่างไรก็ตาม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทย ยังขาดการบูรณาการที่ชัดเจนระหว่างการสอนศาสนากับการใช้คติชนนิเวศพื้นที่ถิ่นที่สามารถเชื่อมโยงกับประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนในพื้นที่ต่าง ๆ การขาดการเชื่อมโยงนี้อาจส่งผลให้การเรียนการสอนศาสนาขาดความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของนักเรียนและอาจทำให้ความพยายามในการสร้างความเข้าใจร่วมกันในโรงเรียนพหุวัฒนธรรมไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร (Hreankrai, 2023) ดังนั้น บทบาทของศาสนาในระบบการศึกษาไทยมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการสร้างสังคมที่มีความสงบสุขและเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรมและศาสนา การศึกษาเกี่ยวกับศาสนาเน้นการปลูกฝังคุณค่าเชิงบวก เช่น การเคารพความแตกต่าง ยอมรับความหลากหลาย และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ทางศาสนา และต้องมีความเข้าใจทั้งศาสนาที่ตนสอนและศาสนาอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างทัศนคติที่เปิดกว้างของนักเรียนในโรงเรียนที่มีนักเรียนจากหลายศาสนา ศาสนายังช่วยสร้างพื้นที่กลางในการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งส่งเสริมความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักเรียนจากพื้นฐานทางศาสนาที่แตกต่างกัน (Na'imah and Sukiman, 2017)

จากความสำคัญและปัญหาข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการวิเคราะห์พัฒนาการของการสอนศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรมในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทย เพื่อทำความเข้าใจถึงแนวทางและวิธีการที่ใช้ในการสอนศาสนาในบริบทของโรงเรียนพหุวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ นอกจากนี้ยังมีการศึกษาบริบทของการจัดการเรียนการสอนศาสนาในโรงเรียนพหุวัฒนธรรมเพื่อสำรวจความท้าทายและโอกาสที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ การวิจัยจะนำเสนอแนวทางในการบูรณาการคติชนนิเวศพื้นที่ถิ่นเข้ากับการสอนศาสนา เพื่อสร้างการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของนักเรียนและส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมที่มีความหลากหลาย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์พัฒนาการการเรียนการสอนศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อศึกษาบริบทของการจัดการเรียนการสอนศาสนาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อเสนอแนวทางการสอนศาสนาที่บูรณาการคติชนพื้นที่ถิ่นเข้าสู่ระบบการศึกษา

ทบทวนวรรณกรรม

คติชนนิเวศพื้นถิ่น

คติชนวิทยา (Folklore) เป็นศาสตร์แขนงหนึ่งในวิชาการด้านมนุษยศาสตร์ มีขอบข่ายและเป้าหมายสำคัญคือ การศึกษาวัฒนธรรมการแสดงออกของ มนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคม โดยเฉพาะการแสดงออกทางศิลปะ ทั้งรูปแบบของศิลปะ การใช้ถ้อยคำ ในการเล่านิทานประเภทต่าง ๆ บทเพลงพื้นบ้าน สุภาษิต ปริศนาคำทาย ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ศิลปะในการทำเครื่องใช้พื้นบ้าน รวมไปถึงความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรม ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นการแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ทั้งสิ้น (Na Thalang, 2005) การแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ในทางคติชนนั้นมีความหลากหลาย ตั้งแต่วิถี ของการดำเนินชีวิต การกิน การอยู่ การละเล่นสันทนาการ ความเชื่อและขนบประเพณี Brunvand (1978) มองว่าคติชนวิทยามีลักษณะที่เป็นจารีตประเพณี (Traditional) ไม่เป็นทางการ (Unofficial) ไม่ใช่สถาบัน (Non-institutional) และเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมซึ่งครอบคลุมความรู้ ความเข้าใจ ค่านิยม ทักษะคติ ความรู้สึกและความเชื่อที่ถ่ายทอดโดยวาจาหรือมุขปาฐะ ดังนั้น คติชนวิทยาจึงอุดมไปด้วยคุณค่าที่ได้ จากภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมพื้นบ้าน คติชนวิทยาบางประเภทยังเล่าเรื่องและแสดงให้เห็น ความเคารพและการปกป้อง ธรรมชาติของคนท้องถิ่น ผ่านทั้งตัวอักษรและ สัญลักษณ์ (Sukmawan, 2017) นอกจากนี้ Garrard (2004) มองว่า การวิจารณ์ เชิงนิเวศสามารถช่วยสำรวจและแก้ไขปัญหาทางนิเวศวิทยาได้ เพราะทฤษฎีดังกล่าวมีความเป็นสหวิทยาการ สรุปได้ว่า คติชนนิเวศ พื้นถิ่นคือตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างจิตสำนึกโดยการขยายของเขตจินตนาการของมนุษย์เพื่อให้ครอบคลุมระบบนิเวศ ในท้องถิ่นทั้งหมด

การจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุวัฒนธรรม

ค.ศ. 1960 ในแถบทวีปอเมริกาเหนือ อันเป็นผลมาจากขบวนการเรียกร้องสิทธิพลเมืองในสหรัฐอเมริกาเพื่อมุ่งจัดการเลือกปฏิบัติในด้านที่อยู่อาศัย อาชีพ และการศึกษา ประมาณ ค.ศ. 1940 เกิดปัญหาความขัดแย้งทางเชื้อชาติหลายครั้ง ในสหรัฐอเมริกา ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 นโยบายเกี่ยวกับการศึกษา เกิดการเคลื่อนไหวด้านหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ต่อมาเรียกกันว่า “การศึกษาระหว่างวัฒนธรรม” (Intercultural Education) หรือ “การศึกษา ระหว่างกลุ่ม” (Intergroup Education) มีสรุปที่ว่าความรู้ที่เป็นข้อเท็จจริง จะทำให้เกิดความเคารพและการยอมรับกลุ่มชาติพันธุ์ ที่หลากหลายเหล่านี้ได้ จึงทำให้เกิดโครงการ “การศึกษาระหว่างกลุ่มในโรงเรียนที่ให้ความร่วมมือ” ทั้งในระดับประถมศึกษา และมีธยมศึกษา และยังสนับสนุนสถาบันผลิตครูให้เข้าร่วมโครงการ การศึกษาระดับวิทยาลัยในเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม เพื่อลดอคติและความเข้าใจผิดต่าง ๆ (Banks, 1981) และเกิดนโยบายปฏิรูปสถานศึกษา การดำเนินนโยบายของรัฐภายใต้แนวคิด พหุวัฒนธรรมอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมชัดเจน รูปแบบของการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมนำไปใช้ เป็นแนวคิดพื้นฐานของการจัดการศึกษา ในชุมชนที่มีการอยู่ร่วมกันของหลากหลายกลุ่มวัฒนธรรม เช่น บริเวณสามจังหวัดชายแดนภาคใต้หลายหลายเชื้อชาติ ต้องเรียนรู้การอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ และอยู่ร่วมกับคนไทยกลุ่มต่างๆ โดยมีวัฒนธรรมไทยกลาง เป็นวัฒนธรรมหลักประจำชาติ และยังมีชุมชนที่มีลักษณะที่เป็นชนกลุ่มน้อย เด็กพิเศษ เด็กด้อยโอกาสประเภทต่าง ๆ ที่มีวัฒนธรรมตามวิถีชีวิตของตนเอง โดยมี วัฒนธรรมไทยกลางเป็นวัฒนธรรมหลัก และ Sunghong (2012) และ Da-oh (2008) อธิบายว่าแนวคิดเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรม เกิดขึ้นจากการเรียกร้องสิทธิของกลุ่มวัฒนธรรมที่มีลักษณะเป็นชนกลุ่มน้อยต่างๆ ในสังคมใหญ่ เพื่อให้สังคมเกิดความ เป็นประชาธิปไตย นอกจากนี้ พหุวัฒนธรรมยังสะท้อนมุมมองที่กว้างกว่าเกี่ยวกับมิติของเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ภาษา วิถีทางเพศ บทบาททางเพศ อายุ สถานะทางสังคม การศึกษาและ พื้นฐานอื่น ๆ ทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งคำว่าพหุวัฒนธรรมถูกนำไปใช้

อย่างหลากหลายในสาขาที่แตกต่างกัน เช่น พหุวัฒนธรรมศึกษา (Multicultural education) หลักสูตรพหุวัฒนธรรม (Multicultural curriculum) ดนตรีแนวพหุวัฒนธรรม (Multicultural music) เป็นต้น

คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายว่าเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ครอบคลุมเนื้อหาสาระและความคิด ความเชื่อของกลุ่มชนที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม แม้ว่าในสังคมชุมชนที่สถานศึกษาตั้งอยู่ไม่มีชนกลุ่มน้อยหรือผู้พูดภาษาถิ่น แต่หลักสูตรและการสอนความเชื่อมโยงถึงความรู้และความสัมพันธ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมของชนพื้นถิ่น เช่น ประเพณี ภาษา ความเชื่อ และวิถีชีวิต เพื่อสร้างความเข้าใจต่อกันและอยู่ร่วมกันอย่างสันติก็ยังมี ความจำเป็นอยู่ (Royal Institute, 2006) สอดคล้องกับ Mitchell and Salsbury (1999) อธิบายว่าการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม เป็นการศึกษาที่มีแนวความคิดค่านิยมเชิงบวกเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ และนำไปสู่การปรับปรุงความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกคน

ในการส่งเสริมสังคมในรูปแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกันในกลุ่มนักเรียนนั้น ต้องจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนและนอกห้องเรียนให้เป็นบรรยากาศแห่งความไว้วางใจและการยอมรับ สร้างบรรยากาศในโรงเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการค้นหา ให้นักเรียนมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จเท่าเทียมกัน และฝึกหัดให้นักเรียนมีวิจารณญาณในการใช้ความคิด ความร่วมมือกันระหว่างกลุ่ม โดยบูรณาการแนวคิดให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกันในการเรียนการสอน (Wilson, 2006) และมีการเชื่อมโยงแนวคิดทางด้านพหุวัฒนธรรม และศาสตร์ความรู้หรือรายวิชา โดยคำนึงถึงประเด็นสองประเด็น ได้แก่ ความเป็นจริง (Reality) ทางสังคม และความเกี่ยวข้อง (Relevance) กับประสบการณ์ของผู้เรียน ผู้สอนต้องมีความรับผิดชอบโดยตรงต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้น รวมถึงการบูรณาการวัฒนธรรมของผู้เรียนเข้ากับการเรียนการสอน และต้องมั่นใจว่าแนวทางการสอนนั้นมีความเป็นพหุวัฒนธรรม หมายความว่า จะต้องมีการสอนที่หลากหลาย มีการถ่ายทอดและนำเสนอในหลายมุมมองไปยังผู้เรียน ความสำคัญของการจัดการศึกษาตามแนวคิดของพหุวัฒนธรรม ช่วยสร้างการยอมรับและความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล ในการจัดการศึกษาที่มีความเหมาะสมต้องมีการยึดหลักการบูรณาการในลักษณะของสังคมพหุวัฒนธรรม และท้ายที่สุดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมจะเป็นหนทางที่ช่วยนำไปสู่ความเป็นสังคมที่มีความสมบูรณ์แบบมีคุณค่า และมีความสวยงามบนความแตกต่าง ที่สร้างความเจริญก้าวหน้าของสังคมได้อย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการสอนศาสนาวิวัฒนาการผ่านคติชนนิเวศพื้นถิ่นในโรงเรียนพหุวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การศึกษาเชิงกรณี (Case Study) สามารถวางแผนและดำเนินการวิจัยได้ตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.1. แบบวิเคราะห์เอกสาร ใช้ในการศึกษาเอกสาร หนังสือ บทความ งานวิจัย และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของหลักสูตรศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม และการใช้คติชนนิเวศพื้นถิ่นในบริบทการเรียนการสอนในโรงเรียนพหุวัฒนธรรม เพื่อสร้างกรอบในการพัฒนารูปแบบการสอนที่บูรณาการคติชนพื้นถิ่น

1.2. แบบสัมภาษณ์ ใช้ในการเก็บข้อมูลจากครูผู้สอนและนักเรียนเพื่อบริบทการจัดการเรียนการสอนศาสนาในโรงเรียนพหุวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ มีประเด็นสัมภาษณ์ ดังนี้ 1) วิธีการจัดการเรียนรู้ในสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม โดยใช้คติชนนิเวศพื้นถิ่น 2) แนวทางในการส่งเสริมความเข้าใจและความเคารพในความหลากหลายของความเชื่อทางศาสนา

3) การระบุในหลักสูตรการสอนศาสนาที่ผู้เรียนและผู้สอนนับถือ และ 4) ความสำคัญของการสอนศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ในอนาคต

2. กลุ่มเป้าหมาย

2.1. ครูผู้สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2567 จำนวน 9 คน ครูผู้สอนในโรงเรียนพหุวัฒนธรรม ที่มีประสบการณ์การสอนวิชาศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม โดยจะถูกสัมภาษณ์เพื่อศึกษาบริบทการจัดการเรียนการสอนศาสนา ในโรงเรียนพหุวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่

2.2. นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 9 คน นักเรียนที่เรียน ในโรงเรียนพหุวัฒนธรรมและเข้าร่วมในกระบวนการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับวิชาศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

3. ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

3.1. ศึกษาเอกสาร หนังสือ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของหลักสูตรศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม และการใช้คติชนนิเวศพื้นถิ่น เพื่อสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย

3.2. ศึกษาหลักสูตรแกนกลางและเปรียบเทียบวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2560 ในประเด็นสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาสาระวิชา กิจกรรมและรูปแบบการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนรู้ การศึกษาและเปรียบเทียบในแต่ละด้านนี้จะช่วยให้เห็นภาพรวมของการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน และแนวทางการพัฒนาต่อไป

3.3. ดำเนินการสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาศาสนาและนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ในประเด็นต่อไปนี้ แนวทางการจัดการเรียนรู้ในวิชาศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม โดยเน้นการใช้คติชนนิเวศพื้นถิ่นและศาสนา ที่ได้รับการเน้นย้ำในปัจจุบัน แนวทางในการส่งเสริมความเข้าใจและความเคารพต่อความหลากหลายของความเชื่อและการนับถือ ศาสนา เพื่อสร้างสันติสุขในการอยู่ร่วมกัน ทั้งนี้ จะพิจารณาถึงวิธีการที่ใช้ในการสร้างความเข้าใจและเคารพต่อความแตกต่าง ดังกล่าว การเชื่อมโยงความเชื่อศาสนาอื่นในกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานระบุการสอนศาสนา ที่ตนเองนับถืออย่างไร และครูผู้สอนสามารถเชื่อมโยงกับศาสนาอื่นได้อย่างไร มุมมองและความคิดเห็นของครูผู้สอนและนักเรียน เกี่ยวกับความสำคัญของการสอนวิชาศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม ในบริบทการเรียนการสอนของอนาคต ว่ามีความจำเป็น ต่อการเรียนการสอนต่อไปหรือไม่

3.4. รวบรวมและสรุปผลจากการศึกษาและการสัมภาษณ์ เพื่อนำมาประมวลผลและค้นหาแนวทางในการ จัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับการผสมผสานคติชนนิเวศพื้นถิ่นในบริบทของโรงเรียนพหุวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ โดยคำนึงถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม

3.5. วิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย โดยสรุปประเด็นที่ได้จากการศึกษาหลักสูตร การสัมภาษณ์ และข้อมูล ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เพื่อเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ผสมผสานคติชนนิเวศพื้นถิ่นเข้ากับการสอนวิชาศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรมอย่างเหมาะสม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1. การวิเคราะห์พัฒนาการการเรียนการสอนศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของไทย ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เช่น เอกสาร หลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ข้อมูลจากเอกสารเหล่านี้จะถูกจัดหมวดหมู่และวิเคราะห์เพื่อนำเสนอ ภาพรวมของการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของหลักสูตร โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

4.2. การศึกษาบริบทของการจัดการเรียนการสอนศาสนาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ในจังหวัดเชียงใหม่ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูและนักเรียนจะถูกดำเนินการโดยเน้นการสังเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนพหุวัฒนธรรม ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อตีความและระบุปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการจัดการเรียนการสอนศาสนาในบริบทของความหลากหลายทางวัฒนธรรม

4.3. การเสนอแนวทางการสอนศาสนาที่บูรณาการคติชนพื้นถิ่นเข้าสู่ระบบการศึกษา ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลจากทั้งเอกสารและการสัมภาษณ์เพื่อระบุแนวทางที่สามารถนำคติชนนิเวศพื้นถิ่นมาบูรณาการในการเรียนการสอนศาสนาโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยเน้นการใช้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคติชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ และการแนะนำวิธีการสอนที่ตอบสนองต่อบริบทของโรงเรียนพหุวัฒนธรรม ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์จะถูกนำเสนอในรูปแบบของข้อเสนอแนวทางปฏิรูปการเรียนการสอนศาสนาในโรงเรียน

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ตอนที่ 1 พัฒนาการการเรียนการสอนศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของไทย

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์พัฒนาการการเรียนการสอนศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของไทย

หลักสูตร	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหาสาระ	รูปแบบการเรียนการสอน	การประเมินผล
หลักสูตรประโยค มัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2503	เสริมสร้างคุณศรัทธาและ ความเข้าใจที่ถูกต้องต่อ ศาสนา เป็นศาสนิกชนที่ดี และนำหลักธรรมมา ประยุกต์ใช้ในการดำเนิน ชีวิตเพื่อความสุขและความ เจริญทั้งส่วนตนและสังคม โดยรวม	- ประวัติพุทธสาวก - หน้าที่พุทธศาสนิกชน - ภาครธรรม - พุทธศาสนสุภาษิต	การจัดการเรียนการสอน เป็นไปตามหลักสูตรของ กระทรวงศึกษาธิการ โดย ใช้ทฤษฎีและรูปแบบการ สอนที่เน้นเนื้อหาวิชาและ วิธีการสอนแบบตะวันตก	การตัดสินผลการเรียนใช้ การสอบวัดผลปีละ 2 ครั้ง โดยรวมคะแนนจากการ สอบกลางปีและปลายปี นักเรียนต้องได้คะแนนรวม ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 จึง จะถือว่าสอบผ่าน หากต่ำ กว่าร้อยละ 50 จะถือว่า สอบตกและต้องเรียนซ้ำชั้น
หลักสูตรมัธยมศึกษา ตอนต้น พุทธศักราช 2521	พัฒนาคุณภาพชีวิตโดย ส่งเสริมให้มีคุณธรรมและ คุณสมบัติที่เหมาะสมตามที่ สังคมไทยต้องการ	- ศาสนบัญญัติ - จริยธรรม - ศาสนประวัติ	การสอนควรผสมผสาน ความรู้กับการปฏิบัติจริง เน้นการคิดและการทำงาน กลุ่ม ปรับเนื้อหาให้	การวัดผลการเรียนเป็นราย ภาค โดยใช้คะแนน 0-4 นำมาคำนวณค่าเฉลี่ย หาก สอบไม่ผ่าน สามารถสอบ แก้ตัวได้
หลักสูตรมัธยมศึกษา ตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)	ให้ผู้เรียนเข้าใจ ความสัมพันธ์ ของมนุษย์กับ สภาพแวดล้อม และ ตระหนักในคุณค่า	- จริยธรรมกับบุคคล - ศาสนบัญญัติ - จริยธรรม - ศาสนประวัติ	สอดคล้องกับท้องถิ่น และ เสริมสร้างค่านิยมและ จริยธรรมอย่างต่อเนื่อง	

หลักสูตร	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหาสาระ	รูปแบบการเรียนรู้ การสอน	การประเมินผล
	ของธรรมชาติ วัฒนธรรม ไทย ประชาธิปไตย คุณธรรม และมีความภูมิใจ ในความเป็นไทยและ สถาบันพระมหากษัตริย์			
หลักสูตรการศึกษาขั้น พื้นฐาน พุทธศักราช 2544	พัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มี ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะการดำรงชีวิต สุขภาพดี ภูมิใจในความ เป็นไทย รักษาวัฒนธรรม และทรัพยากร รักษาดีและ สร้างประโยชน์ให้สังคม	- ประวัติและความสำคัญ ของศาสนาต่างๆ - หลักธรรมของศาสนา ต่างๆ - พุทธศาสนสุภาษิต - พระไตรปิฎก - ศัพท์ทางพระพุทธศาสนา ที่ควรทราบ - ชาดก - หน้าที่ชาวพุทธ - วันสำคัญทางศาสนา และศาสนพิธี - ศาสนากับการแก้ปัญหา และการพัฒนา - หลักธรรมในการดำเนิน ชีวิต และจริยธรรมในการ อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ สุข	การจัดการเรียนรู้มีความ ยืดหยุ่น เน้นผู้เรียนเป็น ศูนย์กลางและบูรณาการ สาระการเรียนรู้หลาย รูปแบบ ส่วนสื่อการเรียนรู้ ควรหลากหลาย กระตุ้น ความสนใจและช่วยให้ ผู้เรียนแสวงหาความรู้อย่าง ต่อเนื่อง	การเรียนรู้เป็น กระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้ พัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูล สารสนเทศที่แสดง พัฒนาการ ความก้าวหน้า และ ความสำเร็จทางการเรียน ของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่ จะเป็นประโยชน์ต่อการ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการ พัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็ม ศักยภาพ สถานศึกษาใน ฐานะศูนย์รับผิดชอบจัด การศึกษา จะต้องจัดทำ หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติ ในการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ของสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน และเป็นไปในมาตรฐาน เดียวกัน โดยแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับชั้น เรียน สถานศึกษา เขต พื้นที่การศึกษา และ ระดับชาติ
หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	มีความรู้ ความเข้าใจใน หลักธรรมและประวัติของ ศาสนาที่นับถือ ปฏิบัติตน เป็นศาสนิกชนที่ดี และ รักษาศาสนาเพื่ออยู่ร่วมกัน อย่างสันติสุข	- การสังคายนา - การเผยแผ่ พระพุทธศาสนาเข้าสู่ ประเทศไทย - ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา อสังคัมไทย	การจัดการเรียนรู้เน้นที่ ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดย ออกแบบ กระบวนการเรียนรู้ที่ หลากหลายเพื่อพัฒนา ความรู้และทักษะตาม มาตรฐานหลักสูตร ผู้สอน	มีเป้าหมายเพื่อพัฒนา ผู้เรียนและตัดสินผลการ เรียน โดยยึดตามตัวชี้วัด เพื่อให้บรรลุมาตรฐานการ เรียนรู้และเป้าหมายของ ผู้เรียน โดยแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับชั้นเรียน

หลักสูตร	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหาสาระ	รูปแบบการเรียนการสอน	การประเมินผล
		<ul style="list-style-type: none"> - พุทธประวัติ - พุทธสาวก พุทธสาวิกา - ชาดก - พระรัตนตรัย - อริยสัจ 4 - พุทธศาสนสุภาษิต - โยนิโสมนสิการ - สวดมนต์ 	<p>ต้องศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคล กำหนดเป้าหมายและจัดสรรสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม ผู้เรียนต้องมีบทบาทในการวางแผน รับผิดชอบการเรียนรู้ เสาะหาความรู้ และประเมินตนเองอย่างต่อเนื่อง สื่อการเรียนรู้ควรส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนและสามารถพัฒนาจากแหล่งภายนอกในชุมชน</p>	<p>ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับชาติ</p>

ผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์พัฒนาการของการเรียนการสอนศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของประเทศไทย โดยใช้แนวคิดองค์ประกอบหลักสูตรของ Tabá (1962) กรอบในการวิเคราะห์ซึ่งประกอบด้วย 1) จุดมุ่งหมาย 2) เนื้อหาสาระ 3) กิจกรรมและรูปแบบการเรียนการสอน 4) การประเมินผล

1.1 ด้านจุดมุ่งหมาย

มีการวิเคราะห์เปรียบเทียบหลักสูตรในแต่ละปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 จนถึง พ.ศ. 2551 ซึ่งพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ ตามกาลเวลาและความต้องการของสังคมในแต่ละยุคสมัย โดยเน้นไปที่การปลูกฝังความเข้าใจทางด้านศีลธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีงามในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้ หลักสูตรพุทธศักราช พ.ศ. 2503 จุดมุ่งหมายเน้นการสร้าง ความเข้าใจและซาบซึ้งในคุณค่าทางศีลธรรมและวัฒนธรรม โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติด้วยความจริงใจ ซึ่งสะท้อนถึงการเน้นคุณค่าทางศีลธรรมในชีวิตประจำวันเป็นสำคัญ หลักสูตรพุทธศักราช 2520 เน้นให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและเห็นคุณค่าของศาสนธรรมมากขึ้น เพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ส่งเสริมความสงบสุขทั้งส่วนตัวและส่วนรวม หลักสูตรนี้เพิ่มการเน้นเรื่องการปฏิบัติธรรมจริงในชีวิตประจำวันเพื่อให้เกิดผลที่ติดต่อสังคมโดยรวม หลักสูตรพุทธศักราช 2521 เพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพิธีกรรมทางศาสนาอย่างถูกต้อง และเน้นความสำคัญของการเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น พร้อมทั้งสร้างความเข้าใจในหน้าที่และสิทธิของตนเอง การเปลี่ยนแปลงนี้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความเคารพซึ่งกันและกัน ในสังคมที่หลากหลายหลักสูตรพุทธศักราช 2521 ปรับปรุง 2533 มีการเพิ่มการตระหนักในคุณค่าของวิทยาการ ศิลปวัฒนธรรม และหลักธรรม จริยธรรม โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในสังคมมากขึ้น การปรับปรุงนี้สะท้อนถึงความพยายามในการสร้างสังคมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมและตระหนักถึงความสำคัญของศาสนาและวัฒนธรรมในบริบทของสังคมสมัยใหม่ หลักสูตรพุทธศักราช 2544 เน้นความเข้าใจประวัติและความสำคัญของหลักธรรมศาสนาที่ผู้เรียนยึดถือและส่งเสริมให้หลักธรรมมาใช้ในการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับปรุงนี้สะท้อนถึงการให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมในชีวิตประจำวันเพื่อสร้างสังคมที่มีความเป็นระเบียบและมีจริยธรรม หลักสูตรพุทธศักราช 2551 มุ่งเน้นการพัฒนาศีลธรรมและค่านิยมที่ดีงาม รวมถึงการทำความดี การปรับปรุงนี้ให้ความสำคัญกับการสร้างความเป็นผู้ที่มีศีลธรรมสูงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเองและบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม

1.2 ด้านเนื้อหาสาระ

ในหลักสูตรปี 2503 เนื้อหาจะมุ่งเน้นที่พุทธประวัติและพิธีกรรมทางศาสนาเป็นหลัก โดยจะเน้นการเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีการทำบุญและพิธีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ เมื่อเข้าสู่หลักสูตรปี 2520 มีการขยายเนื้อหาให้ครอบคลุมถึงคุณธรรมและจริยธรรมมากขึ้น โดยเน้นการพัฒนาตัวบุคคลในด้านศีลธรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน ในหลักสูตรปี 2544 และ 2551 การศึกษาศาสนาจะเน้นไปที่การปรับให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และเพิ่มการศึกษาเกี่ยวกับศาสนาในระดับสากล เช่น ศาสนาคริสต์ อิสลาม พราหมณ์-ฮินดู และศาสนาอื่น ๆ แนวทางการเรียนการสอนมีการปรับปรุงการสอนจากการเน้นแต่พุทธศาสนาเพียงอย่างเดียว ไปสู่การรวมเอาศาสนาอื่น ๆ เข้ามาในหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจในศาสนาต่าง ๆ ในระดับสากลมากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนาการสอนที่เน้นเรื่องการพัฒนาจิตใจ การบริหารจัดการ และการเจริญปัญญา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนเองและการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข การเปลี่ยนแปลงในเนื้อหาของวิชาเลือกมีการเพิ่มเนื้อหาที่เกี่ยวกับศาสนาสากล และศาสนาต่างๆ ที่มีความสำคัญระดับโลก เช่น ศาสนาอิสลาม คริสต์ และศาสนาอื่น ๆ โดยมุ่งเน้นที่การศึกษาประวัติ ศาสดา หลักคำสอน และพิธีกรรมที่สำคัญในแต่ละศาสนา

1.3 ด้านกิจกรรมและรูปแบบการเรียนการสอน

พ.ศ. 2503 มีการจัดการเรียนการสอนในช่วงนี้เน้นการใช้ทฤษฎีและรูปแบบการสอนแบบตะวันตก โดยเนื้อหาวิชามีความสำคัญสูงและวิธีการสอนเน้นตามทฤษฎีเป็นหลัก พ.ศ. 2533 เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการสอน โดยการผสมผสานระหว่างความรู้เชิงทฤษฎีและการปฏิบัติจริง เน้นการพัฒนาทักษะการคิดและการทำงานร่วมกันของผู้เรียน นอกจากนี้ยังมีการปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับท้องถิ่นและเน้นการปลูกฝังค่านิยมและจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง พ.ศ. 2544 รูปแบบการเรียนรู้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน การบูรณาการหลายสาระการเรียนรู้ และการใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นความสนใจและส่งเสริมการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน พ.ศ. 2551 การจัดการเรียนการสอนยังคงเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างต่อเนื่อง โดยการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ผู้สอนต้องศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคลและจัดสรรสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม ในขณะที่ผู้เรียนต้องมีบทบาทในการวางแผน รับผิดชอบการเรียนรู้ และประเมินตนเอง สื่อการเรียนรู้ถูกพัฒนาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และสามารถพัฒนาจากแหล่งชุมชนภายนอกได้

1.4 ด้านการประเมินผล

พ.ศ. 2503 การวัดผลการเรียนใช้การสอบวัดผลปลายปี 2 ครั้ง โดยคะแนนรวมจากการสอบกลางปีและปลายปีเป็นตัวตัดสินผลการเรียน นักเรียนต้องได้คะแนนรวมไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 จึงจะถือว่าสอบผ่าน หากไม่ผ่านจะต้องเรียนซ้ำชั้น ต่อมาพ.ศ. 2533 การวัดผลการเรียนเปลี่ยนเป็นรายภาค โดยใช้คะแนน 0-4 ในการคำนวณค่าเฉลี่ย หากนักเรียนสอบไม่ผ่านจะมีโอกาสสอบแก้ตัวได้ ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนพัฒนาตนเองเพิ่มเติม พ.ศ. 2544 การวัดผลและประเมินผลการเรียนเน้นพัฒนาการและความก้าวหน้าของผู้เรียน โดยสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการจัดทำหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการวัดผลร่วมกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย แบ่งการประเมินผลออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับชั้นเรียน สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ และ พ.ศ. 2551 การวัดผลการเรียนยังคงเน้นที่การพัฒนาผู้เรียน โดยยึดตามตัวชี้วัดเพื่อบรรลุมาตรฐานการเรียนรู้และเป้าหมายของผู้เรียน การประเมินผลแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับชั้นเรียน สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ เพื่อให้เกิดมาตรฐานและเป้าหมายที่ชัดเจนในการพัฒนาผู้เรียน

ผลการวิเคราะห์พัฒนาการการเรียนการสอนศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของไทย พบว่า หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยได้รับการพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมในแต่ละยุคสมัย การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้

การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สามารถตอบสนองความต้องการของประเทศและช่วยเตรียมเยาวชนให้พร้อมเผชิญกับความท้าทายในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี การเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ รวมถึงการปลูกฝังความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมไทยและการมีส่วนร่วมในสังคมประชาธิปไตย ผู้เขียนมีความเห็นว่า การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงไม่เพียงแต่พัฒนาให้สอดคล้องกับยุคสมัย แต่ยังต้องอาศัยศักยภาพของครู ในการทำให้หลักสูตรมีชีวิตชีวาและสามารถสร้างความหมายที่มีคุณค่าในกระบวนการเรียนการสอน การส่งเสริมให้ครูมีทักษะและความรู้ที่สามารถประยุกต์ใช้หลักสูตรให้เข้ากับบริบทของผู้เรียนและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จึงถือเป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้การศึกษาไทยสามารถก้าวทันและรองรับความต้องการของสังคมในอนาคตได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ Phongphitchayapanya (2024) การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความสำคัญในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะด้านความคิด การแก้ไขปัญหา และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ทั้งยังเน้นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผ่านการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยครูมีบทบาทในการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาศักยภาพทางปัญญาและสังคมได้อย่างเต็มที่ ดังที่ Phanphad et al. (2024) เสนอว่า การพัฒนาหลักสูตรดังกล่าวไม่ใช่เพียงแค่การปรับเนื้อหาเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการพัฒนาวิธีการสอนที่ตอบโจทย์ผู้เรียนในปัจจุบัน โดยเน้นการเรียนรู้ที่หลากหลายและมีความยืดหยุ่น ครูจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการเป็นผู้นำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ การนำเสนอเนื้อหาที่เหมาะสมและการปรับวิธีการสอนให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน เป็นสิ่งที่ต้องอาศัยศักยภาพของครูเป็นหลัก การใช้ศักยภาพนี้รวมถึงการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน การเลือกสรรสื่อการสอนที่เหมาะสม การประเมินผลการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น และการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน (Supipetch, 2023) ครูเป็นผู้ที่สามารถถ่ายทอดสาระสำคัญของหลักสูตรให้เข้าถึงผู้เรียนได้อย่างแท้จริง การใช้ศักยภาพของครูจะช่วยเพิ่มประสิทธิผลของการศึกษาในแง่ของการสร้างผู้เรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ มีความรู้รอบด้าน และสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในสังคม สอดคล้องกับ Thaboot (2024) ครูในฐานะผู้ปฏิบัติหน้าที่ในห้องเรียน จึงต้องมีความเข้าใจในเนื้อหาหลักสูตรและวิธีการจัดการเรียนรู้ที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการพัฒนาศักยภาพครูในด้านนี้มีความสำคัญมาก

ตอนที่ 2 ศึกษาบริบทของการจัดการเรียนการสอนศาสนาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่

จากการศึกษาบริบทการจัดการเรียนการสอนศาสนาในโรงเรียนพหุวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งดำเนินการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาศาสนา จำนวน 9 คน และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 9 คน รวมทั้งหมด 18 คน สามารถสรุปผลการสัมภาษณ์ได้ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการสัมภาษณ์บริบทการจัดการเรียนการสอนศาสนาในโรงเรียนพหุวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่

หัวข้อ	ผู้เรียน	ผู้สอน
1. ในปัจจุบันในสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมมีวิธีการเรียนรู้อย่างไรในการใช้คตินิยมคติพื้นถิ่น และมุ่งเน้นศาสนาใด	การเรียนการสอนในโรงเรียนเน้นที่พระพุทธศาสนาเป็นหลัก แต่ก็มีการสอนศาสนาอื่น ๆ เช่น คริสต์และอิสลาม เพื่อให้	ครูสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ แต่ปรับการสอนให้
1.1 ด้านเนื้อหาคตินิยมพื้นถิ่น	นักเรียนเข้าใจความแตกต่างในศาสนาต่าง ๆ ซึ่งสำคัญต่อโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม สื่อการสอนมีหลายรูปแบบ	เหมาะสมกับบริบทของนักเรียน โดยเริ่มต้นด้วยการขอให้นักเรียนที่นับถือศาสนาอื่นเปิดใจในการเรียนรู้ เนื้อหาที่สอนเน้นไปที่ประวัติศาสตร์ของศาสนาพุทธในเอเชีย

หัวข้อ	ผู้เรียน	ผู้สอน
<p>1.2 สื่อและแหล่งเรียนรู้คุณคิชน นิเวศพื้นที่</p> <p>1.3 วิธีการวัดและประเมินผล การเรียนรู้</p>	<p>เช่น แอนิเมชัน หนังสือเรียน และใบงาน โดยมีการประเมินผลผ่านการสอบและ คำถามท้ายบท แต่ยังไม่มีการนำแนวคิดคคิ ชนนิเวศพื้นที่มาใช้ในการสอน</p>	<p>ตระวันออกเฉียงใต้ รวมถึงการเปรียบเทียบ ความเชื่อของศาสนาต่าง ๆ ในแต่ละ ประเทศ หากมีโอกาสครูจะเชื่อมโยงเรื่อง ความเชื่อท้องถิ่น เช่น การพอนมิต เพื่อใ้ เห็นการเปรียบเทียบ สื่อการสอนหลักใช้ คลิปออนไลน์แสดงความแตกต่างและจุด ร่วมของความเชื่อต่าง ๆ การประเมินผล ประกอบด้วย การสอบ ชิ้นงาน และการ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น</p>
<p>2. ในปัจจุบันมีแนวทางใดในการส่งเสริม ความเข้าใจและความเคารพในความ แตกต่างของความหลากหลายในความเชื่อ และการนับถือศาสนาให้อยู่ร่วมกันได้อย่าง สันติสุขหรือไม่ และถ้ามี วิธีการนั้นคือ อย่างไร</p>	<p>นักเรียนพยายามปรับทัศนคติและแนวคิด ของตนเอง โดยเฉพาะในเรื่องการคิดบวก การมีความเมตตาต่อผู้อื่น และความเข้าใจ ในความเชื่อและวัฒนธรรมที่ต่างกักัน นอกจากนี้ยังควรปฏิบัติตามข้อห้ามของ ศาสนาอื่นอย่างมีวินัยและควบคุมตนเอง เพื่อหลีกเลี่ยงการกระทำที่อาจทำให้เกิด ความขัดแย้ง และพิจารณาถึงผลกระทบที่ อาจเกิดขึ้นหากมีการละเมิดข้อห้าม เหล่านั้น</p>	<p>ครูมีบทบาทสำคัญในการเป็นแบบอย่าง ให้กับนักเรียน โดยแสดงให้เห็นถึงความ เคารพต่อศาสนาอื่น ๆ และพยายามสอนใ้ นักเรียนเปิดใจ ไม่ให้มีอคติส่วนตัวเมื่อต้อง เรียนวิชาพระพุทธศาสนา เมื่อมีนักเรียน บาง คน สงสัยว่า ทำไม ต้อง เรียน พระพุทธศาสนา ครูจะอธิบายว่า การเรียน นี้ไม่ใช่เพื่อเปลี่ยนศาสนา แต่เพื่อให้เข้าใจ ใจความเชื่อและวิถีชีวิตของคนทีนับถือ ศาสนาพุทธ เรียนรู้เพื่อเข้าใจและเคารพ ความเชื่อของผู้อื่น</p>
<p>3. ในปัจจุบันหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการบูรณาการสอนศาสนาที่ตนเองนับถือ และผู้สอนสามารถเชื่อมโยงความเชื่อ ศาสนาอื่น ไดบ้าง</p>	<p>การนำหลักธรรมของศาสนาเข้ามา เปรียบเทียบ เช่น การใช้หลักความเมตตา ในศาสนาพุทธ เปรียบเทียบกับหลักคำสอน ในศาสนาอื่น ๆ เพื่อให้ให้นักเรียนได้เห็นความ คล้ายคลึงกันในเรื่องคุณธรรมระหว่าง ศาสนา จากนั้นนักเรียนสามารถแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นกับเพื่อน ๆ ทีนับถือศาสนาอื่น ในห้องเรียน เพื่อเสริมความเข้าใจและ เคารพในความแตกต่างของกันและกัน</p>	<p>ตามตัวชี้วัดที่ 10. วิเคราะห์ความแตกต่าง และยอมรับวิถีการดำเนินชีวิตของศาสนิก ชนในศาสนาอื่น ๆ โดยใช้การเปรียบเทียบ เพื่อให้เห็นความแตกต่างและความ เหมือนกันในประเด็นสำคัญที่โดดเด่น ตัวอย่างเช่น เปรียบเทียบวิถีชีวิตของศาสนา คริสต์และอิสลาม รวมถึงความเชื่ออื่น ๆ ที นักเรียนคุ้นเคยหรือใกล้ตัว การแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นระหว่างนักเรียนจะช่วยให้เกิด ความเข้าใจและยอมรับในความหลากหลาย ทางศาสนา</p>
<p>4. มีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการสอน ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมยังคงมี ความสำคัญในการเรียนการสอนยุคอนาคต หรือไม่</p>	<p>หลักคำสอนของศาสนามีความสำคัญเพราะ สามารถช่วยให้นักเรียนรับมือกับปัญหาใน ชีวิตประจำวันได้ ตัวอย่างเช่น การแก้ไข ความขัดแย้งกับเพื่อน การเรียนรู้วิธีการใ้ อภัย และการจัดการกับความกดดันจาก การเรียน โดยใช้หลักธรรมของศาสนาพุทธ เช่น ความเมตตาและการไม่ยึดติด หรือใน</p>	<p>การเรียนรู้เรื่องศาสนามีความสำคัญ แต่ไม่ ควรจำกัดเฉพาะศาสนาพุทธเท่านั้น ควร เปิดกว้างให้ครอบคลุมถึงศาสนาอื่น ๆ และ ความเชื่อทางเลือก เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ และเข้าใจในความหลากหลายทางศาสนา อย่าง เป็นกลางและรอบด้าน ในการสอน ควรเน้นหลักความเป็นจริงและความเป็น กลาง โดยในอนาคตควรมีการบรรจุเนื้อหา</p>

หัวข้อ	ผู้เรียน	ผู้สอน
	ศาสนาคริสต์ การพึ่งพาพระเจ้าและยอมรับความจริงที่เกิดขึ้น	ของศาสนาอื่น ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจและเคารพศาสนาและความเชื่อที่แตกต่างกัน

จากตารางที่ 2 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับบริบทการจัดการเรียนการสอนศาสนาในโรงเรียนพุทธพัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่สามารถสรุปและวิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่างระหว่างครูและนักเรียนได้ดังนี้

1. ความสอดคล้องระหว่างครูและนักเรียน

1.1 การยอมรับและเข้าใจในความหลากหลายทางศาสนา

ครูและนักเรียนมีทัศนคติที่เน้นการเปิดใจในการเรียนรู้ศาสนาที่แตกต่างกัน ครูสนับสนุนให้นักเรียนเปิดใจในเรียนรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาแม้พวกเขาจะนับถือศาสนาอื่น ส่วนนักเรียนพยายามที่จะปรับทัศนคติเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับศาสนาพุทธและศาสนาอื่น ๆ โดยไม่ยึดติดกับความเชื่อของตนเอง ทั้งสองฝ่ายเข้าใจว่าการเรียนรู้เกี่ยวกับศาสนาอื่น ๆ เป็นเรื่องสำคัญในการสร้างความเข้าใจและเคารพซึ่งกันและกันในบริบทของความหลากหลายทางศาสนา

1.2 การเรียนรู้และเปรียบเทียบความเชื่อ

ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการเปรียบเทียบความเชื่อและหลักธรรมของศาสนาต่าง ๆ โดยครูใช้การเปรียบเทียบหลักธรรมจากศาสนาพุทธกับศาสนาอื่น เช่น ความเมตตา และนักเรียนก็ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันเกี่ยวกับความเชื่อของศาสนาต่าง ๆ ซึ่งช่วยสร้างความเข้าใจร่วมกัน

2. ความไม่สอดคล้องระหว่างครูและนักเรียน

2.1 บทบาทในการสอนและการเรียนรู้

ครูมีบทบาทสำคัญในการออกแบบการเรียนการสอน โดยสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ และพยายามปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับบริบทของนักเรียน ครูยังเป็นผู้ที่ชี้แนะให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างศาสนาพุทธและความเชื่ออื่น ๆ รวมถึงการจัดการเนื้อหาประวัติศาสตร์ศาสนาพุทธในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

นักเรียนมีบทบาทเป็นผู้เรียนที่ปรับทัศนคติเพื่อเปิดใจในการเรียนรู้ โดยนักเรียนต้องเข้าใจเนื้อหาศาสนาที่แตกต่างกันและปรับตัวให้เข้ากับการเรียนรู้ในห้องเรียนที่มีความหลากหลายทางศาสนา

2.2 การใช้แนวคิดในการปฏิบัติ

ครูมีบทบาทในการส่งเสริมการปฏิบัติที่เคารพในศาสนาอื่น ๆ และให้คำแนะนำเกี่ยวกับการประพฤติตนในการเรียนการสอนศาสนา ครูมีการเตรียมเนื้อหาและสื่อการสอนที่หลากหลาย เช่น การใช้คลิปออนไลน์และกิจกรรมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับนักเรียน

นักเรียนมีหน้าที่ในการปรับตัวและเรียนรู้เกี่ยวกับศาสนาที่แตกต่าง โดยนักเรียนจะต้องปรับทัศนคติของตนเองในการปฏิบัติตามข้อตกลงในห้องเรียน เช่น การหลีกเลี่ยงการกระทำที่อาจขัดแย้งกับความเชื่อของศาสนาอื่น ๆ และการให้ความเคารพต่อผู้อื่นในบริบทของศาสนาที่หลากหลาย

2.3 วิธีการและความสำคัญของการเรียนการสอนศาสนา

ครูมองว่าหลักคำสอนของศาสนายังมีความสำคัญในการช่วยนักเรียนรับมือกับปัญหาชีวิตประจำวัน เช่น การแก้ไขความขัดแย้ง การให้อภัย และการจัดการกับความกดดัน ครูเน้นให้การเรียนการสอนศาสนาในอนาคตรวมถึงความเป็นกลางและครอบคลุมศาสนาอื่น ๆ นักเรียนมองว่าการเรียนการสอนศาสนาช่วยให้พวกเขาปรับทัศนคติในด้านการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม พวกเขาพยายามทำตามข้อกำหนดทางศาสนาอื่น ๆ อย่างมีวินัยเพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง

จากผลการสัมภาษณ์ครูและนักเรียนพบว่า มีประเด็นที่ครูและนักเรียนแสดงออกถึงความสอดคล้องกันหลายด้าน ซึ่งประเด็นเหล่านี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนับสนุนการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและการพัฒนาความเข้าใจในความหลากหลายทางศาสนา ความสอดคล้องที่สำคัญ ดังนี้ การยอมรับและเข้าใจในความหลากหลายทางศาสนา ทั้งครูและนักเรียนมีทัศนคติที่เปิดใจและยอมรับในการเรียนรู้เกี่ยวกับศาสนาอื่น ๆ โดยครูสนับสนุนการเปิดกว้างในการเรียนรู้ เพื่อให้ นักเรียนที่มาจากศาสนาต่าง ๆ สามารถเรียนรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้ แม้ว่าตนเองจะนับถือศาสนาอื่นก็ตาม นักเรียนเองก็มีความพยายามในการปรับทัศนคติเพื่อเรียนรู้และยอมรับเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับศาสนาต่าง ๆ โดยไม่มีการยึดติดกับความเชื่อส่วนตัว ทั้งนี้ นักเรียนและครูต่างเข้าใจถึงความสำคัญของการเรียนรู้ศาสนาอื่น ๆ เพื่อสร้างความเคารพและความเข้าใจในบริบทของโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางศาสนา ผู้วิจัยเห็นว่าการที่ครูและนักเรียนมีทัศนคติที่เปิดใจและยอมรับความหลากหลายทางศาสนาถือเป็นจุดแข็งที่สำคัญมากในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนพหุวัฒนธรรม เนื่องจากการเปิดกว้างและยอมรับในความเชื่อที่แตกต่าง เป็นเครื่องมือสำคัญในการลดความขัดแย้งทางศาสนาและส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข สอดคล้องกับแนวคิด Jaisoodee (2024) การปลูกฝังทัศนคติที่เปิดใจให้กับนักเรียนจำเป็นต้องทำอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความเคยชินกับการยอมรับความแตกต่าง และการเข้าใจผู้อื่น ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในสังคมที่หลากหลาย การเปิดใจและการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่างจะช่วยลดความขัดแย้งและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมที่มีความหลากหลายทางศาสนา และวัฒนธรรม

การเรียนรู้และเปรียบเทียบความเชื่อ ทั้งครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และเปรียบเทียบความเชื่อของศาสนาต่าง ๆ ครูใช้การเปรียบเทียบหลักธรรมจากพระพุทธศาสนากับศาสนาอื่น ๆ เช่น การเปรียบเทียบหลักความเมตตาในศาสนาพุทธกับหลักการปฏิบัติในศาสนาอื่น เพื่อให้ นักเรียนเห็นความเชื่อมโยงระหว่างหลักธรรมที่มีในหลายศาสนา นักเรียนก็มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความเชื่อของตนเองกับเพื่อนที่มาจากศาสนาต่าง ๆ ซึ่งช่วยให้เกิดความเข้าใจและความเคารพซึ่งกันและกัน ผู้วิจัยเห็นว่าการเรียนรู้และเปรียบเทียบความเชื่อระหว่างศาสนาเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการช่วยให้ นักเรียนสามารถเข้าใจและเคารพความเชื่อของผู้อื่น การเปรียบเทียบความเชื่อและหลักธรรมของศาสนาต่าง ๆ ไม่เพียงแต่ช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยเสริมสร้างความคิดเชิงวิพากษ์ การเปรียบเทียบดังกล่าวยังช่วยให้นักเรียนเห็นว่าคุณค่าทางศาสนาบางประการมีความสอดคล้องกัน เช่น ความเมตตา การให้อภัย และความเห็นอกเห็นใจ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่พบในหลายศาสนา การทำเช่นนี้ช่วยให้นักเรียนเห็นความเชื่อมโยงระหว่างศาสนาต่าง ๆ และลดความรู้สึกแบ่งแยก สอดคล้องกับแนวคิดของ Bunajinda (2024) การส่งเสริมทักษะทางสังคมที่จำเป็นต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคมที่มีความหลากหลาย ความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างศาสนาต่าง ๆ ช่วยให้ ผู้เรียนสามารถเคารพความเชื่อของผู้อื่นและพัฒนาความสามารถในการสื่อสารและร่วมมือกับผู้คนจากหลากหลายศาสนาและวัฒนธรรม ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการสนับสนุนให้การเรียนรู้ศาสนาในโรงเรียนพหุวัฒนธรรมเน้นการสร้างทักษะทางสังคมและการยอมรับความหลากหลายมากขึ้น การจัดกิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เช่น การเยี่ยมชมสถานที่สำคัญทางศาสนาของศาสนาต่าง ๆ การพบปะและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้นำทางศาสนา หรือการจัดเสวนาระหว่างศาสนา จะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความเคารพในความแตกต่างได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Phrakhru Paphatsornkittikhun (Chumkhot) et al. (2024) การเรียนรู้นอกสถานที่ เช่น การการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ในชีวิตจริง จะช่วยให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาวิชากับสิ่งที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน การได้สัมผัสประสบการณ์จริงเหล่านี้จะช่วยเพิ่มความเข้าใจที่ลึกซึ้งและความสามารถในการจดจำเนื้อหาได้ดีกว่า การเรียนรู้ในห้องเรียนตามปกติ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังเห็นว่าเนื้อหาการเรียนการสอนควรเน้นไปที่การแก้ไขปัญหาสังคมผ่านมุมมองทางศาสนา เพื่อให้นักเรียนสามารถนำหลักธรรมที่เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้

ทั้งนี้ผลการสัมภาษณ์พบว่า มีประเด็นที่ไม่สอดคล้องในเรื่องบทบาทในการสอนและการเรียนรู้ ครูมีบทบาทหลักในการออกแบบการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ครูเป็นผู้กำหนดเนื้อหาและวิธีการสอนที่ครอบคลุมทุกศาสนา และพยายามปรับเปลี่ยนเนื้อหาให้เหมาะสมกับบริบทของนักเรียนที่มีความหลากหลายทางศาสนา ครูยังเป็นผู้ที่เชื่อมโยงประวัติศาสตร์ศาสนาและหลักธรรมในศาสนาพุทธกับศาสนาอื่น ๆ เพื่อให้การสอนมีความหลากหลายและครอบคลุม ในขณะที่นักเรียนต้องมีบทบาทเป็นผู้เรียนที่เปิดใจในการรับเนื้อหาจากศาสนาต่าง ๆ ซึ่งบางครั้งนักเรียนอาจรู้สึกว่าบทบาทของตนในห้องเรียนถูกจำกัดเพียงแค่การรับความรู้จากครู โดยที่ไม่มีโอกาสในการมีส่วนร่วมในการกำหนดหรือปรับเนื้อหาที่ตรงกับความสนใจและความเชื่อส่วนบุคคลของพวกเขา ผู้วิจัยเห็นว่าประเด็นนี้มีความสำคัญอย่างมาก การที่ครูเป็นผู้กำหนดแนวทางการสอนและนักเรียนเป็นผู้รับเนื้อหา อาจทำให้เกิดความรู้สึกว่านักเรียนไม่มีอิสระในการเรียนรู้สิ่งที่สอดคล้องกับความเชื่อหรือศาสนาของตน ดังนั้น ผู้วิจัยแนะนำว่าควรมีการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหาการเรียนการสอน เช่น การให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับศาสนาของตนเอง หรือการจัดทำกิจกรรมที่เน้นให้แต่ละศาสนามีโอกาสแสดงออกอย่างเท่าเทียมกันในชั้นเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ Fangbun and Tangwancharom (2023) ได้เสนอว่ากระบวนการเรียนรู้แบบนำตนเองเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเน้นให้นักเรียนได้มีบทบาทในการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง รวมถึงให้เลือกเนื้อหาที่ตนสนใจ ซึ่งช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มเพื่อนที่มีความสนใจใกล้เคียงกัน รวมถึงการออกแบบวิธีการศึกษาด้วยตนเอง เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ ครูควรส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้มากขึ้น เช่น การจัดอภิปราย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือการวิเคราะห์กรณีศึกษาเกี่ยวกับศาสนาต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่มีส่วนร่วมจากทั้งสองฝ่าย สอดคล้องกับแนวคิดของ Phra Decha Namuangsa et al. (2022) ที่ได้กล่าวถึงการส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้มากขึ้น โดยเน้นว่า การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ควรให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนควรมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ด้วยตัวเอง โดยเริ่มจากการสร้างความสนใจ เสนอปัญหา ค้นหา และแก้ปัญหา และการสรุปบทเรียน เป็นกระบวนการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Learning) ที่เชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิตจริงของนักเรียน

การใช้แนวคิดในการปฏิบัติครูมีบทบาทในการส่งเสริมการปฏิบัติที่เคารพในศาสนาอื่น ๆ โดยครูจะเน้นการปฏิบัติตามกฎระเบียบในห้องเรียนเพื่อให้ทุกคนเคารพความเชื่อของกันและกัน ครูยังใช้สื่อการสอนที่หลากหลายเพื่อสร้างความเข้าใจให้นักเรียน เช่น การใช้คลิปวิดีโอ การจัดกิจกรรมที่เน้นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างนักเรียน ในขณะที่นักเรียนมีบทบาทในการปรับตัวให้สอดคล้องกับแนวคิดและการปฏิบัติที่ครูกำหนด นักเรียนต้องเรียนรู้ที่จะไม่ทำพฤติกรรมที่อาจขัดแย้งกับความเชื่อของศาสนาอื่น ๆ เช่น การหลีกเลี่ยงการแสดงออกที่อาจไม่เหมาะสมในบริบทที่มีความหลากหลายทางศาสนา ซึ่งอาจเป็นความท้าทายสำหรับนักเรียนที่มาจากศาสนาต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพวกเขารู้สึกว่าตนเองต้องปรับตัวเพื่อปฏิบัติตามกฎระเบียบที่อาจไม่สอดคล้องกับความเชื่อของตน ผู้วิจัยเห็นว่า การใช้แนวคิดในการปฏิบัติที่เคารพซึ่งกันและกันเป็นสิ่งที่ดี แต่ควรมีการปรับให้ยืดหยุ่นมากขึ้น เพื่อให้นักเรียนสามารถปฏิบัติได้อย่างเต็มที่ การให้ความสำคัญกับการเคารพความเชื่อและความแตกต่างเป็นสิ่งจำเป็น แต่ไม่ควรเป็นเพียงแค่การตั้งกฎระเบียบที่บังคับให้นักเรียนปฏิบัติตาม สอดคล้องกับแนวคิดของ Boonsathirakul and Boonsupa (2024) ครูผู้สอนเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนการสอน โดยส่งเสริมให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น และสร้างสภาพแวดล้อมที่เน้นการเรียนรู้ร่วมกันมากกว่าการบังคับใช้กฎอย่างเคร่งครัด การมีส่วนร่วมของนักเรียนในกระบวนการนี้จะทำให้พวกเขาเกิดความเต็มใจและพร้อมที่จะเรียนรู้มากขึ้น เพราะเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายและสอดคล้องกับความสนใจของพวกเขา ทั้งนี้ผู้วิจัยเสนอให้ครูใช้วิธีการที่ส่งเสริมการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เช่น

การเยี่ยมชมสถานที่สำคัญทางศาสนา การเรียนรู้จากบุคคลในชุมชนที่มีความหลากหลายทางศาสนา และการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการสร้างกฎระเบียบหรือแนวทางปฏิบัติร่วมกัน เพื่อให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ และไม่รู้สึกรู้สึกลับ สอดคล้องกับแนวคิดของ Phrakhru Paphatsornkittikhun (Chumkhot) et al. (2024) การเรียนรู้นอกสถานที่ เช่น การการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ในชีวิตจริง จะช่วยให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาวิชากับสิ่งที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน การได้สัมผัสประสบการณ์จริงเหล่านี้จะช่วยเพิ่มความเข้าใจที่ลึกซึ้งและความสามารถในการจดจำเนื้อหาได้ดีกว่าการเรียนรู้ในห้องเรียนตามปกติ

วิธีการและความสำคัญของการเรียนการสอนศาสนา ครูมองว่าการเรียนการสอนศาสนายังมีความสำคัญอย่างมากในการช่วยนักเรียนรับมือกับปัญหาชีวิตประจำวัน เช่น การแก้ไขความขัดแย้ง การให้อภัย และการจัดการกับความกดดัน ครูต้องการให้เนื้อหาการเรียนการสอนศาสนาในอนาคตมีลักษณะที่เน้นกลางและครอบคลุมทุกศาสนา เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางศาสนาในทางกลับกัน นักเรียนมองว่าการเรียนการสอนศาสนาช่วยให้พวกเขาเข้าใจและปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลาย นักเรียนบางคนอาจรู้สึกว่าการเรียนศาสนาต่าง ๆ มีความสำคัญในการสร้างความเข้าใจในด้านศีลธรรมและจริยธรรม แต่บางคนอาจมองว่าการสอนที่เน้นศาสนาหนึ่งเป็นหลักอาจไม่สอดคล้องกับความเชื่อส่วนตัวของพวกเขา ผู้วิจัยเห็นว่าความไม่สอดคล้องในประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างในมุมมองของครูและนักเรียนเกี่ยวกับบทบาทของการเรียนการสอนศาสนาในชีวิตประจำวัน ครูมองว่าการเรียนรู้ศาสนาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาศีลธรรมและการแก้ไขปัญหาในชีวิต แต่สำหรับนักเรียนบางกลุ่ม การสอนที่เน้นศาสนาหนึ่งมากเกินไปอาจทำให้พวกเขาารู้สึกไม่สอดคล้องกับความเชื่อของตน ผู้วิจัยแนะนำว่าควรมีการปรับเนื้อหาการเรียนการสอนให้มีความเป็นกลางและครอบคลุมทุกศาสนาอย่างแท้จริง โดยอาจใช้วิธีการสอนแบบบูรณาการที่เชื่อมโยงหลักธรรมของทุกศาสนาเข้ากับปัญหาและประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้นักเรียนสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิต นอกจากนี้ การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับศาสนาของตนเองและวิธีการที่พวกเขานำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตจริง จะช่วยให้การเรียนรู้มีความหมายมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Phra Somporn Pasanno (Langkaew) (2024) นำเสนอเนื้อหาที่เปิดโอกาสให้นักเรียนจากทุกศาสนาได้มีพื้นที่แสดงออกอย่างเท่าเทียมกัน โดยมุ่งเน้นให้การเรียนรู้ศาสนาไม่ใช่เป็นเพียงการบังคับให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ แต่ควรให้ผู้เรียนมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับศาสนาของตนเอง และสนับสนุนให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและเคารพในความหลากหลายทางศาสนา

ตอนที่ 3 แนวทางการสอนศาสนาที่บูรณาการคติชนพื้นถิ่นเข้าสู่ระบบการศึกษา

แนวทางการสอนศาสนาที่บูรณาการคติชนพื้นถิ่นเข้าสู่ระบบการศึกษา เน้นการเชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับกระบวนการเรียนรู้ทางศาสนา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การศึกษาด้านศาสนามีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน และสอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น โดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดการสอนคติชนวิทยาด้วยการบูรณาการสร้างสรรค์การเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการใช้เรื่องเล่าทางคติชนเพื่อส่งเสริมผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (Homfung, 2021) แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Nimmanut, 2021) แนวคิดการบูรณาการนิทานพื้นบ้านเข้ากับการศึกษา (Ramli et al., 2024) แนวคิดการใช้สื่อการสอนนิทานพื้นบ้านบนพื้นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการศึกษาคุณลักษณะ (Kusmana et al., 2020)

1. การบูรณาการคติชนพื้นถิ่นในเนื้อหากระบวนการเรียนการสอนวิชาศาสนา ครูผู้สอนควรนำเรื่องเล่า นิทานพื้นบ้าน หรือคติชนในท้องถิ่นมาใช้ในการสอนศาสนา ช่วยให้นักเรียนเชื่อมโยงคุณค่าทางศีลธรรมและจริยธรรมเข้ากับวัฒนธรรมในชุมชนของตน เช่น การใช้ตำนานท้องถิ่นในการอธิบายหลักธรรมคำสอนของศาสนา

2. การเรียนรู้จากชุมชน แนวทางนี้เน้นให้นักเรียนออกไปเรียนรู้ในชุมชน โดยมีการสำรวจสถานที่สำคัญทางศาสนา เช่น วัด โบสถ์ หรือมัสยิดในท้องถิ่น ซึ่งช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงและพัฒนาความเข้าใจในบริบททางวัฒนธรรมและศาสนา

3. การสร้างสื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ การพัฒนาเนื้อหาที่ใช้คิดค้นพื้นถิ่นในการเรียนรู้ศาสนา เช่น การสร้างสื่อการเรียนรู้ที่เป็นรูปแบบมัลติมีเดีย เพื่อส่งเสริมความเข้าใจในค่านิยมทางศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านการเล่าเรื่อง

4. การสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนสามารถทำงานร่วมกับชุมชนเพื่อสร้างหลักสูตรที่สอดคล้องกับค่านิยมและความเชื่อของท้องถิ่น ส่งเสริมให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจในศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น

5. การวัดและประเมินผล การวัดผลการเรียนรู้ควรคำนึงถึงความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับคิดค้นพื้นถิ่นและการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน รวมถึงการส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาทางศีลธรรม

สรุปได้ตามลำดับดังนี้ 1) การบูรณาการคิดค้นพื้นถิ่นในเนื้อหากระบวนการวิชาศาสนา ครูผู้สอนควรนำเรื่องเล่า นิทานพื้นบ้าน หรือคิดค้นในท้องถิ่นมาใช้ในการสอนศาสนา ช่วยให้นักเรียนเชื่อมโยงคุณค่าทางศีลธรรมและจริยธรรมเข้ากับวัฒนธรรมในชุมชนของตน เช่น การใช้ตำนานท้องถิ่นในการอธิบายหลักธรรมคำสอนของศาสนา ผู้วิจัยคิดว่าการบูรณาการคิดค้นพื้นถิ่นเข้ากับการสอนวิชาศาสนาถือเป็นแนวทางการเรียนรู้ที่มีศักยภาพสูง เพราะการเชื่อมโยงระหว่างเรื่องเล่า นิทานพื้นบ้าน หรือคิดค้นในท้องถิ่นกับหลักคำสอนทางศาสนา ช่วยให้เนื้อหาที่ซับซ้อนกลายเป็นสิ่งที่เข้าใจง่ายและเข้าถึงได้มากขึ้นสำหรับนักเรียนในบริบทของตน การนำคิดค้นพื้นถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนนอกจากจะทำให้ให้นักเรียนเข้าใจคุณค่าทางศีลธรรมและจริยธรรมของศาสนาได้ชัดเจนยิ่งขึ้นแล้ว ยังเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับวัฒนธรรมและความเชื่อของชุมชนของพวกเขา ทำให้นักเรียนรู้สึกภาคภูมิใจและมีส่วนร่วมกับการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น การสอนศาสนาผ่านเรื่องเล่าและตำนานพื้นบ้านสามารถช่วยสะท้อนและย้ำให้เห็นถึงความคล้ายคลึงกันของคุณค่าพื้นฐานทางศาสนาและจริยธรรมระหว่างชุมชนต่าง ๆ ในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรม เช่น ในเชียงใหม่ที่มีการอยู่ร่วมกันของหลายศาสนา แนวทางนี้ยังช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความเคารพในความแตกต่างทางความเชื่อ ทำให้การสอนศาสนากลายเป็นสื่อกลางในการสร้างความสามัคคีและสันติภาพในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ Ramli & Rahman (2024) การบูรณาการเรื่องเล่าพื้นบ้านเข้ากับการสอนศาสนาช่วยให้เนื้อหาที่มีความน่าสนใจและเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ชีวิตจริงของนักเรียน ทำให้กระบวนการเรียนรู้ศาสนามีความหมายและเข้าใจง่ายขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถส่งเสริมให้เกิดการรับรู้เชิงวัฒนธรรมและส่งเสริมความภาคภูมิใจในรากเหง้าของนักเรียนเอง 2) แนวทางนี้เน้นให้นักเรียนออกไปเรียนรู้ในชุมชน โดยมีการสำรวจสถานที่สำคัญทางศาสนา เช่น วัด โบสถ์ หรือมัสยิดในท้องถิ่น ซึ่งช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงและพัฒนาความเข้าใจในบริบททางวัฒนธรรมและศาสนา ผู้วิจัยคิดว่าแนวทางการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนออกไปสำรวจชุมชนและเยี่ยมชมสถานที่สำคัญทางศาสนา เช่น วัด โบสถ์ หรือมัสยิด เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงที่ทรงคุณค่า การที่นักเรียนได้สัมผัสและสำรวจบริบททางวัฒนธรรมและศาสนาของชุมชนจริง ช่วยให้พวกเขาเข้าใจหลักคำสอนและคุณค่าทางศีลธรรมในเชิงลึกมากขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยสร้างความรู้สึกเชื่อมโยงกับชุมชน สร้างความเข้าใจในความหลากหลายทางศาสนาอย่างแท้จริง และเปิดโอกาสให้นักเรียนพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยการเปรียบเทียบและตีความข้อมูลที่ได้จากประสบการณ์ตรง ซึ่ง Nimmanut (2021) ได้นำเสนอแนวทางการเรียนรู้จากชุมชนผ่านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning: CBL) ซึ่งเป็นวิธีการที่เน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงในชุมชน ทำให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชนได้อย่างชัดเจน นักเรียนได้มีโอกาสสำรวจแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ซึ่งช่วยส่งเสริมความเข้าใจในบริบททางวัฒนธรรมและศาสนาของชุมชนได้ดีขึ้น การเรียนรู้แบบนี้ยังส่งเสริมให้นักเรียนได้ปฏิบัติและวิเคราะห์ปัญหาหรือความต้องการของชุมชนเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นต่อไป 3) การพัฒนาเนื้อหาที่ใช้คิดค้น

พื้นฐานในการเรียนรู้ศาสนา เช่น การสร้างสื่อการเรียนรู้ที่เป็นรูปแบบมัลติมีเดีย เพื่อส่งเสริมความเข้าใจในค่านิยมทางศาสนา และวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านการเล่าเรื่อง ผู้วิจัยคิดว่า การสร้างสื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่ผสมผสานคติชนพื้นถิ่นเข้ากับการสอนศาสนา เป็นแนวทางที่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้แบบองค์รวม โดยเฉพาะเมื่อใช้มัลติมีเดียเป็นเครื่องมือในการนำเสนอ การใช้เรื่องเล่า และนิทานพื้นบ้านที่สะท้อนคุณค่าทางศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นในรูปแบบที่มีความดึงดูดใจ ไม่เพียงแต่ทำให้นักเรียนเข้าใจ หลักคำสอนในเชิงลึกมากขึ้น แต่ยังช่วยกระตุ้นความสนใจและเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ การสื่อสารผ่านสื่อมัลติมีเดียช่วยให้ เนื้อหาเข้าถึงได้ง่ายและมีความหลากหลาย ทั้งในด้านภาพ เสียง และเนื้อหา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียนและกระตุ้นให้พวกเขาเชื่อมโยงหลักคำสอนกับชีวิตประจำวันและชุมชนของตนเอง สอดคล้องกับแนวคิด Kusmana et al. (2020) ได้เสนอ แนวทางการสร้างสื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่ใช้คติชนพื้นถิ่นโดยใช้สื่อหลากหลาย เช่น มัลติมีเดียหรือเรื่องเล่าในรูปแบบหนังสือ สื่อเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการช่วยให้นักเรียนเข้าใจค่านิยมทางศาสนาและวัฒนธรรมได้ง่ายขึ้น การใช้สื่อเหล่านี้ช่วยให้การเรียน การสอนมีความน่าสนใจมากขึ้น เพราะสื่อที่สร้างขึ้นจากพื้นฐานของคติชนท้องถิ่นนั้นใกล้ชิดกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน ส่งผลให้ ผู้เรียนเกิดความสนใจมากขึ้น และเกิดความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับวัฒนธรรมและค่านิยมต่าง ๆ การใช้สื่อเหล่านี้ไม่เพียงช่วยให้ความ เข้าใจในเนื้อหาเท่านั้น แต่ยังทำให้การเรียนมีชีวิตชีวามากขึ้นด้วย เนื่องด้วยเนื้อหาที่เกี่ยวกับคติชนพื้นถิ่นช่วยสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดสร้างสรรค์และพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ เช่น การเล่าเรื่อง การวิเคราะห์เนื้อหา และการตีความ ทางศิลปะ 4) การสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนสามารถทำงานร่วมกับชุมชนเพื่อสร้างหลักสูตรที่สอดคล้อง กับค่านิยมและความเชื่อของท้องถิ่น ส่งเสริมให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจในศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ผู้วิจัยคิดว่าการทำงานร่วมกับชุมชนเพื่อพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับค่านิยมและความเชื่อท้องถิ่นเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้าง ความเป็นอัตลักษณ์และความภาคภูมิใจของนักเรียนในศาสนาและวัฒนธรรมของตนเอง การทำงานร่วมกันนี้ช่วยให้เนื้อหาการเรียน การสอนมีความเชื่อมโยงกับชีวิตจริงของนักเรียน ทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญของศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับ Kusmana et al. (2020) และแนวคิดของ Homfung (2021) การพัฒนาเนื้อหาหลักสูตร ที่สอดคล้องกับค่านิยมและความเชื่อของท้องถิ่นได้ถูกนำเสนอในหลายรูปแบบ เช่น การบูรณาการแนวคิดและการปฏิบัติที่เน้น การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อให้ผู้เรียนได้สัมผัสประสบการณ์จริงและเกิดการพัฒนาทักษะที่มีประโยชน์ ต่อชีวิตประจำวันและสังคม การนำแนวทางการสอนที่ใช้การเล่าเรื่อง (Narrative) มาเชื่อมโยงกับการสอนคติชนวิทยาช่วยให้ผู้เรียน มีโอกาสได้สะท้อนถึงค่านิยมและวัฒนธรรมของตนเอง ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมและศาสนาของตน 5) การวัดผล การเรียนรู้ ควรคำนึงถึงความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับคติชนพื้นถิ่นและการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน รวมถึงการส่งเสริมทักษะ การคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาทางศีลธรรม ผู้วิจัยคิดว่า การวัดผลการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพควรเน้นไปที่ความเข้าใจ ของนักเรียนเกี่ยวกับคติชนพื้นถิ่นและความสามารถในการนำความรู้ที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ การวัดผลควรสนับสนุน ให้นักเรียนพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาทางศีลธรรม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม การประเมินผลที่มุ่งเน้นการปฏิบัติและการใช้เหตุผลเชิงศีลธรรม ช่วยให้นักเรียนเห็นความเชื่อมโยงระหว่างบทเรียน และประสบการณ์ชีวิตจริง ทำให้นักเรียนสามารถใช้ความรู้ที่ได้มาเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจและแก้ปัญหาที่พวกเขาเผชิญ ในสังคม นอกจากนี้ การวัดผลในรูปแบบนี้ยังเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สะท้อนถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชน ช่วยส่งเสริม การเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและมีความหมายยิ่งขึ้น อีกทั้งยังสร้างความรับผิดชอบในตนเองผ่านการแก้ไขปัญหาด้วยหลักคุณธรรม สอดคล้อง กับ Nimmanut (2021) การวัดความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับคติชนพื้นถิ่นและการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน รวมถึงทักษะการคิด วิเคราะห์และแก้ปัญหาทางศีลธรรม ดังนั้น ด้านความรู้ วัดความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอิทธิพล ต่อการดำเนินชีวิต เช่น การจัดทำใบงาน การถามตอบ และการทำแผนผังความคิด โดยเน้นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับคติชนพื้นถิ่น

และการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ด้านสมรรถนะ ประเมินความสามารถในการคิดวิเคราะห์และการใช้ทักษะชีวิต ซึ่งครอบคลุม การถามตอบและการศึกษาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน รวมถึงการทำโครงการที่สะท้อนการแก้ปัญหาจากสถานการณ์จริงที่พบในชุมชน ด้านคุณลักษณะ ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เช่น ความใฝ่เรียนรู้ การคิดอย่างสร้างสรรค์ และการนำสิ่งที่เรียนรู้ ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาในประเทศไทยได้รับการพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และวัฒนธรรมในแต่ละยุคสมัย หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาตอนต้นก็เช่นกัน ที่ได้รับการพัฒนาให้สอดคล้อง กับความต้องการของประเทศ โดยเน้นการเสริมสร้างทักษะด้านต่าง ๆ เช่น เทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงการปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เพื่อเตรียมเยาวชนให้พร้อมเผชิญกับความท้าทายของอนาคต การบูรณาการคติชน พื้นถิ่นเข้ากับการเรียนการสอนศาสนาในโรงเรียน เป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้าใจทางศีลธรรมและจริยธรรม ของนักเรียน โดยเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมท้องถิ่น อีกทั้งยังช่วยสร้างความรู้สึกเชื่อมโยงกับชุมชนและเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ รวมถึงการแก้ไขปัญหาทางศีลธรรมในสังคม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. โรงเรียนควรทำงานร่วมกับชุมชนเพื่อสร้างหลักสูตรที่สอดคล้องกับค่านิยมและความเชื่อท้องถิ่น รวมถึงการส่งเสริม กิจกรรมที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงในชุมชน เช่น การเยี่ยมชมสถานที่สำคัญทางศาสนา การจัดเสวนาระหว่าง ศาสนา หรือการเรียนรู้จากบุคคลที่เป็นผู้นำทางศาสนาในท้องถิ่น
2. ระบบการประเมินผลควรคำนึงถึงการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาทางศีลธรรมของนักเรียน โดยเน้นการประเมินความสามารถในการประยุกต์ใช้หลักธรรมในชีวิตประจำวันและการเคารพความแตกต่างทางศาสนา
3. ควรมีการขยายการวิจัยไปยังโรงเรียนในจังหวัดอื่น ๆ นอกเหนือจากจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเปรียบเทียบบริบท การจัดการเรียนการสอนศาสนาในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรมต่างกัน ซึ่งจะช่วยให้ได้ภาพรวมที่ชัดเจน และครอบคลุมมากขึ้นในการพัฒนาการเรียนการสอนศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรมในประเทศไทย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยและพัฒนาสื่อการเรียนรูเชิงสร้างสรรค์ที่บูรณาการคติชนพื้นถิ่นในการสอนศาสนา เช่น สื่อมัลติมีเดีย เรื่องเล่า หรือแอนิเมชันที่สะท้อนถึงคุณค่าทางศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อประเมินผลว่าช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และความ เข้าใจในเรื่องศีลธรรมและจริยธรรมได้มากน้อยเพียงใด
2. ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาผลลัพธ์ของการเรียนรู้นอกสถานที่ เช่น การเยี่ยมชมวัด โบสถ์ มัสยิด หรือศาลเจ้า ในชุมชน ว่าช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความเคารพในความหลากหลายทางศาสนาของนักเรียนได้อย่างไรบ้าง
3. ควรมีการวิจัยเชิงทดลองในโรงเรียนต่าง ๆ ที่มีการนำแนวทางการบูรณาการคติชนพื้นถิ่นมาใช้ในการสอนศาสนา เพื่อติดตามและประเมินผลว่านักเรียนมีความเข้าใจและการปฏิบัติตนทางศีลธรรมดีขึ้นหรือไม่ รวมถึงศึกษาผลต่อการอยู่ร่วมกัน ในสังคมที่มีความหลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- Ahn, F. (2021). Ambivalence in recognizing religious diversity: Analysis of laws, policies, and the implementation of religious education in Thailand. *Phranakhon Rajabhat Research Journal (Humanities and Social Sciences)*, 16(2), 163-183.
- Banks, J.A. (1994). *An Introduction to Multicultural Education*. Boston: Allyn and Bacon.
- Brunvand, J. (1978). *The Study of American Folklore: An Introduction. (2nd ed.)*. New York: W.W. Norton.
- Boonsathirakul, J., & Boonsupa, C. (2024). Developing a growth mindset to increase mental resilience when facing problems. *Journal of MCU Peace Studies*, 12(3), 1230-1240.
- Bunajinda, P. (2024). Human resources development in a new wave of change, according to Saddhamma (True Dhamma). *Journal of Interdisciplinary Innovation Review*, 7(4), 440-451.
- Chaisawas, P., Chullasap, N., & Waichompu, N. (2024). The development of components and key competency indicators of school administrators in a multicultural society under the Office of Primary Education Service Area in the three southern border provinces. *Journal of Social Science and Cultural*, 8(7), 92-103.
- Da-Oh, A. (2008). *Is it really necessary to teach multiculturalism in the three southern border provinces?* Retrieved on 20 August 2024 from www.saengtham.com/collum5.pdf.
- Department of Curriculum and Instruction Development, Ministry of Education. (2002). *The organization of Buddhist studies content: Social studies, religion, and culture subject group according to the Basic Education Curriculum B.E. 2544 (2001)*. Bangkok: Suwannabhumi Printing Press.
- Fangbun, K., & Tangwancharorn, S. (2023). The development of creative self-directed learning skill about religious culture in social studies taught by creative self-directed learning of twelfth-grade students in Amnatcharoen School. *Journal of UBRU Educational Review*, 3(2), 49-64.
- Garrard, G. (2004). *Ecocriticism: The Critical Idiom*. New York: Routledge.
- Hreankrai, T. (2023). Integration of Buddhism in teaching and learning. *Journal of MCU Nakhonthat*, 10(4), 44-54.
- Jaisaodee, C. (2024). The use of active learning in the moral and ethical development of youth in the 21st century. *Payap University Journal*, 34(1), 11-22.
- Kusmana, S., Wilsa, J., Fitriawati, I., & Muthmainnah, F. (2020). Development of folklore teaching materials based on local wisdom as character education. *International Journal of Secondary Education*, 8(3), 103-109.
- Ministry of Education. (1962). *Lower secondary education curriculum B.E. 2503 (1960)*. Bangkok: Kurusapa Press.
- Ministry of Education. (1977). *Lower secondary education curriculum, social studies subject group, B.E. 2520 (1977)*. Bangkok: Chong Charoen Printing
- Ministry of Education. (1978). *Lower secondary education curriculum B.E. 2521 (1978)*. n.p.
- Ministry of Education. (1990). *Lower secondary education curriculum B.E. 2521 (Revised edition B.E. 2533)*. Bangkok: Religious Printing Press.

- Ministry of Education. (1978). (2008). *The Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 (2008)*. Bangkok: Cooperative Federation of Thailand Printing Press.
- Mitchell, M. Bruce, S. and E, Robert. (1999). *Encyclopedia of multicultural education*. British: Greenwood.
- Na Thalang, S. (2005). *Folklore theory Methodology in the analysis of myths - folk tales*. Bangkok: Faculty of Arts Chulalongkorn University.
- Na'imah, N., & Sukiman, S. (2017). Developing the model of inclusive religious education at Indonesia and Thailand elementary schools. *IOSR Journal of Research & Method in Education (IOSR-JRME)*, 7(5), 63 - 67.
- Nimmanut, P. (2021). *The development of local curriculum using community-based learning for secondary education* (Master's thesis, Silpakorn University). Silpakorn University.
- Phanphad, W., Chaoin, K., & Khantithammo, P. (2024). Guidelines for developing teaching and learning on the critical path of Thai education in the 4.0 era. *Journal of MBU Yotsunthon Review*, 1(1), 87-106.
- Phongphitchayapanya, N. (2024). A model development of professional learning community for active learning development to student's quality of Watyangngam Prachapattana under Nakhonsawan Primary Educational Service Area Office 1. *Educational Administration and Innovation Journal*, 4(2), 1-16.
- Namungsa, D., Panyavaro, W., Sathan, C., Wutthiko, W., & Jaisaran, M. (2022). Teaching by Buddhism for the development of Thai youth in the 21st century. *Journal of MCU Ubon Review*, 7(3), 545-556.
- Paphatsornkittikhun, C., Ruangsarn, N. and Namsithan, S. (2024). The development of a learning management model on "Phu Phra Bat Historical Park (Cultural Heritage)" to promote pride in the Udon Thani locality of junior high school students in Phrapariyattidhamma schools in Udon Thani province. *Journal of Buddhist Education and Research*, 10(3), 27-39.
- Pasanno, S. (2024). The application of Buddhist teachings in society 4.0. *Journal of Wisdom and Morality*, 1(3), 21-31.
- Prabnok, P. (2015). World's Religion. *Journal of Humanities and Social Sciences (HUSOKKU)*, 32(3), 49-69.
- Ratchawat, S. (2019). A Variety of New Religious Movements Outside the Mainstream in Chiang Mai Province. *Journal of Buddhist Studies*, 10(1), 21-38
- Ramli, A., & Rahman, A.Z. (2024). Integrating local Indonesian folklore into English language education. *Journal of English Education and Literature*, 1(2), 1-5.
- Sungthong, E. (2012). Strategic leadership in a multicultural society: A review of theoretical concepts and practice. *Journal of Education, Prince of Songkla University, pattani Campus*, 20(1), 1-16.
- Supipetch, T. (2023). Innovation in teaching and learning for the future education. *Journal of Educational Management and Research Innovation*, 5(2), 471-480.
- Sukmawan, S. (2017). Environmental Messages as Found in Indonesian Folklore and Its Relation to Foreign Language Classroom. *Arab World English Journal (AWEJ)*, 8(1), 13-28.

- Taba, H. (1962). *Curriculum Development: Theory and Practice*. New York: Harcourt Brace Jovanovich.
- Thaboot, T. (2024). Educational institution curriculum development. *Mahachulagajarasara Journal*, 15(1), 11-22.
- Vanichwatanavorachai, S., & Homfung, C. (2018). The creative integration of local wisdom into teaching and learning in the 21st century. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 11(3), 2551-2561.